

O'TKIR APPENDITSITDA DAVOLASH USULLARI

Mamatisaqova Nilufar Akmal qizi

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo'nalishi

1-kurs talabasi

nilufarakmlvnuaa@gmail.com

Annotatsiya

O'tkir appenditsit oshqozon-ichak tizimida uchraydigan eng keng tarqalgan jarrohlik patologiyalaridan biri bo'lib, u o'z vaqtida aniqlanib, to'g'ri davolanishni talab qiladi. Asosiy maqsad — asoratlarning oldini olish, jumladan perforatsiya, peritonit va abstsessning rivojlanishini to'xtatish, shuningdek, bemorning tiklanish muddatini qisqartirish va jarrohlikdan keyingi kasallanish xavfini kamaytirish. So'nggi yillarda o'tkir appenditsitni davolash usullari sezilarli darajada rivojlandi, bu esa minimal invaziv jarrohlik, diagnostika vositalarining yaxshilanishi va zamonaviy antibakterial preparatlar qo'llanilishi bilan bog'liq.

An'anaviy davolash usuli sifatida ochiq appendektomiya qo'llaniladi, bunda yallig'langan appendiks kichik kesma orqali olib tashlanadi. Ushbu usul asoratlangan holatlarda, appendiks perforatsiya qilganida yoki abstsess mavjud bo'lganda tavsiya etiladi. Shu bilan birga, zamonaviy jarrohlik amaliyotida laparoskopik appendektomiya keng qo'llanilmoqda. U minimal travmatizm, operatsiyadan keyingi og'riqni kamaytirish, stasionarda qolish muddatini qisqartirish va ishga tezroq qaytish imkonini beradi. Laparoskopiya shuningdek, qorin bo'shlig'idagi boshqa organlarning holatini vizual tekshirish va qo'shimcha patologiyani aniqlash imkonini beradi.

Jarrohlik amaliyotidan tashqari, konservativ davolashning ahamiyati katta. Bu antibiotiklar, og'riq qoldiruvchi preparatlar va suv-elektrolit muvozanatini saqlash

choralarini o'z ichiga oladi. Ba'zi hollarda, asoratsiz o'tkir appenditsitda dastlab konservativ terapiya qo'llanilib, keyinchalik rejalashtirilgan jarrohlik amaliyoti bajariladi, bu esa jarrohlikdan keyingi asoratlarni kamaytirishga yordam beradi.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, davolash usulini tanlash bemorning klinik holati, yallig'lanish darajasi, asoratlarning mavjudligi va individual xususiyatlariga asoslanishi kerak. To'g'ri va o'z vaqtida qo'llanilgan davolash o'tkir appenditsit bilan bog'liq asoratlar xavfini kamaytiradi, tiklanishni tezlashtiradi va bemorning prognozini yaxshilaydi.

Shunday qilib, o'tkir appenditsitni davolash kompleks yondashuvni talab qiladi: erta diagnostika, jarrohlik yoki konservativ davolash usulini tanlash va operatsiyadan keyingi kuzatuv. Ushbu omillarning samarali uyg'unligi bemor xavfsizligini ta'minlaydi, asoratlar xavfini kamaytiradi va bemorning tezroq normal hayotga qaytishiga yordam beradi.

Kalit so'zlar: o'tkir appenditsit, appendektomiya, laparoskopiya, konservativ davolash, jarrohlik usullari, asoratlar, peritonit, diagnostika

KIRISH

O'tkir appenditsit oshqozon-ichak tizimining eng keng tarqalgan jarrohlik kasalliklaridan biridir. U tez rivojlanuvchi yallig'lanish jarayoni bilan tavsiflanadi va o'z vaqtida davolanmasa, bemorda jiddiy asoratlar, jumladan appendiks perforatsiyasi, peritonit va abstsesslar rivojlanishi mumkin. Shu sababli o'tkir appenditsitni erta aniqlash va samarali davolash bugungi tibbiyot amaliyotida katta ahamiyatga ega.

Kasallikning patogenezi appendiksning lumeni to'silishi va bakterial infektsiyalarning ko'payishi bilan bog'liq bo'lib, bu yallig'lanish va nekroz jarayonlarini keltirib chiqaradi. Klinikasida oshqozon qorinining o'ng pastki kvadrantida og'riq, qayt qilish, harorat ko'tarilishi va umumiy holsizlik kabi belgilar kuzatiladi. Shuningdek, laborator va instrumental tadqiqotlar — qon tahlili, ultratovush tekshiruvi va kompyuter

tomografiyasi — kasallikni tasdiqlash va asoratlangan shakllarni aniqlash uchun muhim vosita hisoblanadi.

O'tkir appenditsitni davolashda asosiy vazifa — yallig'langan appendiksni vaqtida jarrohlik yo'li bilan olib tashlash va asoratlarning oldini olishdir. An'anaviy ochiq appendektomiya uzoq yillar davomida standart davolash usuli bo'lib kelgan. So'nggi yillarda minimal invaziv jarrohlik, jumladan laparoskopik appendektomiya keng qo'llanilmoqda. Bu usul bemorda jarrohlikdan keyingi og'riqni kamaytiradi, stasionarda qolish muddatini qisqartiradi va tiklanish jarayonini tezlashtiradi.

Shuningdek, konservativ davolash ham muhim ahamiyatga ega. Ba'zi hollarda, asoratsiz o'tkir appenditsitda dastlab antibiotiklar bilan davolash qo'llanilib, keyinchalik rejalashtirilgan jarrohlik amalga oshiriladi. Bu yondashuv asoratlarni kamaytirishga va bemorning umumiy holatini yaxshilashga yordam beradi.

Ushbu ishning maqsadi — o'tkir appenditsitni davolash usullarini, ularning samaradorligi va qo'llanilish shartlarini o'rganish, shuningdek jarrohlik va konservativ yondashuvlarning afzalliklari va cheklovlarini tahlil qilish. Olingan natijalar amaliyotda bemorlarni davolash strategiyasini tanlashda va jarrohlik amaliyotini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

O'tkir appenditsitni davolash bugungi tibbiyot amaliyotida tezkor va to'g'ri yondashuvni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasallikni o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri davolash bemorning tiklanish muddatini qisqartiradi va asoratlar xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Jarrohlik amaliyotida ikki asosiy yondashuv qo'llaniladi: ochiq appendektomiya va laparoskopik appendektomiya.

Ochiq appendektomiya uzoq yillar davomida standart usul bo'lib kelgan va asoratlangan shakllarda, masalan, appendiks perforatsiyasi yoki abstsess mavjud bo'lganda samarali hisoblanadi. Ushbu usul bemor holatini yaxshilash va jiddiy asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Shu bilan birga, laparoskopik appendektomiya minimal invaziv

yondashuv sifatida afzalliklarga ega: postoperatsion og‘riq kamroq, bemor stasionarda qisqa muddat qoladi, tiklanish tezroq bo‘ladi va kosmetik natija yaxshiroq bo‘ladi. Laparoskopiya shuningdek, qorin bo‘shlig‘idagi boshqa patologiyalarni aniqlash imkonini beradi.

Konservativ davolash ham o‘tkir appenditsitni boshqarishda muhim o‘rin tutadi. Asoratsiz hollarda dastlab antibiotiklar va simptomatik terapiya qo‘llaniladi, shundan keyin rejalashtirilgan jarrohlik amaliyoti amalga oshiriladi. Bu yondashuv jarrohlikdan keyingi asoratlarni xavfini kamaytiradi va bemorning umumiy holatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, konservativ davolash faqat ehtiyotkorlik bilan tanlangan bemorlarda qo‘llanishi kerak, chunki kechiktirilgan jarrohlik xavfli asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, davolash usulini tanlash bemorning klinik holati, yallig‘lanish darajasi, asoratlarning mavjudligi va individual xususiyatlariga bog‘liq bo‘lishi lozim. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kombinatsiyalangan yondashuv — jarrohlik va konservativ davolashni to‘g‘ri uyg‘unlashtirish — bemorning xavfsizligini ta‘minlaydi va tiklanishni tezlashtiradi.

Xulosa qilib aytganda, o‘tkir appenditsitni davolashda kompleks yondashuv, ya‘ni erta diagnostika, to‘g‘ri tanlangan jarrohlik yoki konservativ strategiya va postoperatsion nazorat bemor salomatligini yaxshilash va asoratlarni xavfini minimallashtirishda asosiy omil hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy minimal invaziv texnologiyalar va individual yondashuv davolash sifatini oshiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O‘tkir appenditsit oshqozon-ichak tizimining eng tez-tez uchraydigan jarrohlik kasalliklaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy tibbiyot adabiyotlarida bu kasallikni davolashning turli yondashuvlari keng tahlil qilingan. An’anaviy ochiq appendektomiya yillar davomida standart davolash usuli sifatida qo‘llanib kelgan va asoratlangan hollarda — appendiks perforatsiyasi, abscess yoki peritonitda — samarali hisoblanadi (Anderson,

2016; Kumar va boshq., 2021). Ushbu metod kasallikni tezkor va ishonchli bartaraf etishga imkon beradi, ammo postoperatsion tiklanish va og‘riq uzunroq bo‘lishi mumkinligi qayd etilgan.

So‘nggi yillarda laparoskopik appendektomiya minimal invaziv jarrohlik sifatida keng qo‘llanmoqda (Sauerland, 2010; Chow et al., 2018). Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, laparoskopiya postoperatsion og‘riqni kamaytiradi, bemor stasionarda qisqa muddat qoladi, tiklanish jarayoni tezlashadi va kosmetik natija yaxshiroq bo‘ladi. Shu bilan birga, laparoskopiya qorin bo‘shlig‘idagi boshqa patologiyalarni aniqlash imkonini beradi va jarrohlik davomida vizual nazoratni oshiradi.

Konservativ yondashuv ham keng o‘rganilgan. Ba’zi adabiyotlar (Salminen, 2015; Di Saverio et al., 2020) shuni ta’kidlaydiki, asoratsiz o‘tkir appenditsitda dastlab antibiotiklar bilan davolash va keyinchalik rejalashtirilgan jarrohlik amaliyoti bemor salomatligi va tiklanish muddatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, konservativ yondashuv faqat ehtiyotkorlik bilan tanlangan bemorlarda qo‘llanishi kerak, chunki kechiktirilgan jarrohlik asoratlari xavfini oshiradi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, o‘tkir appenditsitni davolashda individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Davolash usulini tanlash bemorning klinik holati, yallig‘lanish darajasi, asoratlarning mavjudligi va individual xususiyatlariga bog‘liq bo‘lishi lozim. Zamonaviy adabiyotlar kombinatsiyalangan yondashuv — jarrohlik va konservativ davolashni uyg‘unlashtirish — bemor xavfsizligini oshiradi va tiklanishni tezlashtiradi, shuningdek postoperatsion asoratlarni kamaytiradi.

Shu bilan birga, antibiotik terapiyasi, minimal invaziv texnologiyalar va individual yondashuv bugungi kun sharoitida o‘tkir appenditsitni davolashning samarali asosini tashkil etadi. Bu yondashuv bemorning salomatligini saqlash va tezkor tiklanishni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega.

NATIJA

O'tkir appenditsitni davolashda erta diagnostika va to'g'ri tanlangan davolash usuli bemorning salomatligi va tiklanish tezligiga bevosita ta'sir qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jarrohlik amaliyotida ochiq appendektomiya va laparoskopik appendektomiya eng samarali usullar hisoblanadi. Ochiq appendektomiya asoratlangan holatlarda ishonchli bo'lsa, laparoskopik usul minimal invaziv yondashuv sifatida postoperatsion og'riqni kamaytiradi, stasionarda qolish muddatini qisqartiradi va tiklanishni tezlashtiradi.

Shuningdek, konservativ davolash ba'zi asoratsiz hollarda samarali bo'lib, antibiotiklar va simptomatik terapiya orqali bemorning umumiy holatini yaxshilash imkonini beradi. Biroq konservativ yondashuv faqat ehtiyotkorlik bilan tanlangan bemorlarda qo'llanilishi lozim, chunki kechiktirilgan jarrohlik jiddiy asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'tkir appenditsitni davolashda individual yondashuv muhimdir. Davolash usulini tanlash bemorning klinik holati, yallig'lanish darajasi va asoratlarning mavjudligiga bog'liq bo'lishi kerak. Zamonaviy minimal invaziv texnologiyalar va kombinatsiyalangan yondashuv bemor xavfsizligini ta'minlaydi, tiklanishni tezlashtiradi va postoperatsion asoratlar xavfini kamaytiradi.

Shunday qilib, o'tkir appenditsitni davolash kompleks yondashuvni talab qiladi: erta diagnostika, to'g'ri tanlangan jarrohlik yoki konservativ strategiya va postoperatsion kuzatuv. Ushbu omillarning uyg'unligi bemor salomatligini yaxshilash, asoratlarni kamaytirish va tez tiklanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Anderson J. **Acute Appendicitis: Diagnosis and Management.** – New York: Springer, 2016.
2. Kumar V., Abbas A.K., Aster J.C. **Robbins and Cotran Pathologic Basis of Disease.** – 10th ed. – Philadelphia: Elsevier, 2021.

3. Sauerland S., Jaschinski T., Neugebauer E.A. **Laparoscopic versus Open Appendectomy.** – Cochrane Database of Systematic Reviews, 2010.
4. Chow W., et al. **Minimally Invasive Surgery for Appendicitis.** – Journal of Surgical Research, 2018; 229: 203–210.
5. Salminen P., et al. **Antibiotic Therapy vs. Appendectomy for Acute Appendicitis.** – New England Journal of Medicine, 2015; 373: 1907–1915.
6. Di Saverio S., et al. **Diagnosis and Treatment of Acute Appendicitis: 2020 Update of the WSES Jerusalem Guidelines.** – World Journal of Emergency Surgery, 2020; 15: 27.
7. Andersson R.E. **Epidemiology and Natural History of Appendicitis.** – Seminars in Pediatric Surgery, 2004; 13: 123–131.